

FORTE:

Forskningsrådet för
hälsa, arbetsliv och välfärd

STRATEGISK FORSKNINGS- AGENDA

För det nationella programmet
om arbetslivsforskning

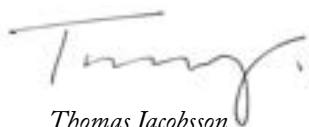
Förord

Forte driver ett tioårigt nationellt forskningsprogram om arbetslivsforskning i samråd med AFA Försäkring, Formas, Vetenskapsrådet och Vinnova. Forskningsprogrammet är en del i den svenska regeringens särskilda satsning för att på ett bättre sätt klara av att möta de stora samhällsutmaningarna på arbetslivsområdet.

Forskningsprogrammets färdplan är en strategisk forskningsagenda. Agendan beskriver programmets syfte och mål, prioriterade forskningsområden, bidragsformer och villkor för programmets utlysningar samt andra former av aktiviteter som är relevanta för att uppnå programmets mål. Den här skriften är en kortversion av den strategiska forskningsagendan.

Ethel Forsberg
Generaldirektör, Forte

Thomas Jacobsson
Programansvarig, Forte

*Hela den strategiska
forskningsagendan hittar
du på www.forte.se*

Varför behövs ett program för arbetslivsforskning?

Arbetslivets utformning är avgörande för samhällets utveckling. Därför behövs mer kunskap för att klara av att möta konsekvenserna av globalisering, digitalisering, automatisering och omstruktureringar.

ÅR 2017 BESLÖT REGERINGEN att satsa på tioåriga nationella forskningsprogram för att skapa förutsättningar för forskning att möta olika samhällsutmaningar.

Gemensamt för de totalt sju programmen är att de bland annat ska skapa synergier mellan olika aktörer, skapa förutsättningar för tvärvetenskaplig samverkan och verka som en plattform för pågående forskning.

PROGRAMMEN SKA OCKSÅ vara en länk till internationella forskningsprogram, initiera forskning inom identifierade och prioriterade kunskapsluckor samt bidra till att öka forskningsresultatens genomslag i samhället.

Forskningsprogrammet ska bidra till att öka förståelsen för hur vi skapar en väl fungerande arbetsmarknad och ett hållbart arbetsliv.

SATSNINGEN SKA OCKSÅ BIDRA TILL bättre kunskap kring flera viktiga områden såsom hur inkludering och etablering på arbetsmarknaden fungerar.

Programmen ska initiera forskning inom identifierade och prioriterade kunskapsluckor

Vad handlar arbetslivsforskning om?

Arbetslivsforskning är ett brett fält utan tydliga gränser. Relevant forskning inom arbetslivsområdet återfinns inom såväl teknik och medicin som samhällsvetenskap och humaniora.

Den forskning som Forte finansierar inom arbetslivsområdet omfattar tre huvudområden:

**arbetsmarknad, arbetsorganisation
och arbetsmiljö.**

ARBETSMARKNAD

OMRÅDET OMFATTAR STUDIER OM HUR ARBETSMARKNADEN FUNGERAR OCH REGLERAS.

Hit hör forskning om matchning mellan utbildning och arbete, omställning, arbetsmarknadens parter roller, arbetsrätt, in- och utträde på arbetsmarknaden samt hinder för tillträde till arbetsmarknaden.

Även frågor om arbetslöshet, arbetsförmåga och metoder för att bryta socialt utanförskap ingår här. Dessutom ingår studier om segregering i arbetslivet, professionalisering, lönebildning, löneskillnader och hur kvalifikationskrav utvecklas.

ARBETSORGANISATION

ARBETSORGANISATION OMFATTAR FORSKNING OM ORGANISATIONER, LEDNING OCH ANSTÄLLDA.

Området inkluderar frågor om förändrade anställnings- och maktrelationer, styrning mot innovation och implementering likväl som entreprenöriella organisationer och nya yrkesroller.

Här ryms även studier om länken mellan globalisering, digitalisering, nya distribuerade

arbetskonstellationer och risker för arbetslöshet, omställning, anställningstrygghet och tillfälliga anställningar. Forskning om former för ledarskap, ledning, lärande och styrning ingår samt frågor som berör det ”gränslösa” arbetslivet.

Området rör också frågor om inflytande och kontroll i och över arbetet samt maktförhållanden på arbetsplatsen utifrån exempelvis kön, ålder, genus och etnicitet.

ARBETSMILJÖ

TILL OMRÅDET ARBETSMILJÖ HÖR FORSKNING OM FYSISKA, KEMISKA OCH BIOLOGISKA RISKFAKTORER I ARBETSMILJÖN.

Belastningsskador och rehabilitering av dessa kan ingå, och även risker kopplade till arbetsplatser med exempelvis kemiska produkter och buller.

För ett hälsosamt arbetsliv är den psykosociala arbetsmiljön viktig och här ingår forskning

om kränkande särbehandling, stress, sömn, psykisk ohälsa och kroniska tillstånd såsom exempelvis hjärt-kärlsjukdom.

Hit hör även forskning om sjukfrånvaro, sjuknärvaro, prestation, arbetsförmåga, arbetsgivarens ansvar kring rehabilitering samt arbets-, familje- och vardagsvillkor i relation till hälsa och livskvalitet.

Vad ska programmet bidra med?

Forskningsprogrammet ska stärka alla aspekter av arbetslivsforskningen för att på ett bättre sätt kunna möta de samhällsutmaningar som finns på området.

Forskningsprogrammets finansiering kommer huvudsakligen att fokusera på identifierade utmaningar inom arbetslivet för att se till att eftersatta områden med omfattande behov prioriteras.

DE UTMANINGAR SOM LYFTS FRAM har formulerats brett och är ett resultat av en sammanvägning av många olika aktörers problembilder.

Målet är att forskningen som finansieras ska bidra med ny kunskap och nya innovationer.

Satsningarna inom forskningsprogrammet ska skapa mervärde i förhållande till Fortes och andra forskningsfinansiärers ordinarie insatser.

PROGRAMMET SKA ÄVEN verka för ökad samordning och kunskap inom hela arbetslivsområdet.

Vi ska:

- Öka kunskapen om identifierade utmaningar och lösningar inom arbetslivsområdet genom högkvalitativ och samhällsrelevant forskning.
- Säkerställa att forskningens resultat och den kunskap som finns används och kommer arbetslivet till nytta.
- Öka samordningen mellan forskningsfinansiärer, forskningsutförare och andra samhällsaktörer inom arbetslivsområdet genom aktiv och strategisk koordinering.

Budgeten som beslutades av riksdagen för forskningsprogrammet var:

- **30 miljoner kronor för år 2017**
- **40 miljoner kronor för år 2018**
- **60 miljoner kronor för år 2019 och framåt**

Hur har utmaningarna tagits fram?

De utmaningar som presenteras i den strategiska agendan har tagits fram genom dialog och bred förankring hos forskare och andra relevanta samhällsaktörer. Genom workshops, konsultationer och referensgrupper har skrivningar och resultat kunnat formuleras.

Workshop

Under mötet inventerades och prioriterades utmaningar inom arbetslivsområdet. Även behov av insatser diskuterades.

Forte bjöd in representanter från lärosäten, myndigheter, arbetsgivarorganisationer och fackförbund.

Rådgivande grupper

I dialog med referensgrupp och programkommitté har den samlade kunskapen använts för att ta fram de utmaningar inom arbetslivet som forskningsprogrammet ska prioritera.

Öppen konsultation

Via en öppen webbenkät välkomnades inspel om utmaningar inom arbetslivsområdet och insatser som behövde vidtas.

Särskilt utskick till respektive ledning vid landets universitet och lärosäten.

Vetenskapsrådet, Vinnova, Formas, Riksbankens Jubileumsfond, AFA Försäkring, KK-Stiftelsen och Konkurrensverket skickade alla in svar om deras respektive forskningsansökningar för 2017 och pågående forskningsprojekt inom arbetslivsområdet.

Analys av forskningsansökningar

För att få klarhet i trenderna inom arbetslivsforskningen genomfördes en analys av pågående forskningsprojekt och vilka inriktningar som forskarna söker finansiering inom.

Arbetslivets utmaningar

Prioriterade utmaningar inom arbetslivsområdet där forskningen behöver stärkas.

Kartläggning

Andra aktörers inspel till den forskningspolitiska propositionen och rapporter på arbetslivsområdet kartlades.

Genomgång av Fortes rapporter

Fortes inspel till den forskningspolitiska propositionen "Kunskap i samverkan" (2016/17:50) och andra rapporter användes som underlag i arbetet.

Vilka utmaningar finns i arbetslivet?

Tre huvudutmaningar och flera delutmaningar inom arbetslivsområdet har identifierats.

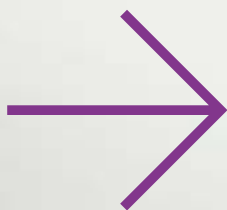
UTMANING 1

Att skapa ett hållbart och inkluderande arbetsliv

Med ett hållbart arbetsliv menas att arbetslivet utformas på ett sätt så att det fungerar långsiktigt, oavsett demografiska förändringar och strukturomvandlingar, och att det förebygger att arbetstagare slits ut och blir sjukskrivna.

Ett inkluderande arbetsliv är välkommande för människor med olika bakgrunder och funktionsvariationer. Det är en utmaning att utveckla arbetslivet i en hållbar och inkluderande riktning.

FÖLJANDE DELUTMANINGAR HAR IDENTIFIERATS INOM OMRÅDET:

Anpassa arbetslivet till de demografiska förändringarna och skapa förutsättningar för hållbart arbetskraftsdeltagande

Öka inkluderingen av underrepresenterade grupper i arbetslivet

Säkerställa en välfungerande arbetsmarknad vid strukturomvandlingar

Utveckla välfärdssystemet för att stödja ett hållbart arbetsliv

UTMANING 2

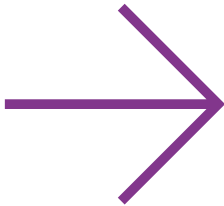
Att främja goda arbetsförhållanden

Det går trender inom organiseringen av arbetsplatser gällande exempelvis olika styrformer och fysisk planering. Den tekniska utvecklingen skapar nya möjligheter till organisering och styrning av arbetet. Det finns flera olika typer av arbetsformer, däribland

nyare som har möjliggjorts av digitaliseringen, som kan ha olika konsekvenser på arbetsmiljö, villkor, effektivitet och konkurrenskraft.

Det är en utmaning att främja goda förhållanden och villkor för alla som arbetar.

FÖLJANDE DELUTMANINGAR HAR IDENTIFIERATS INOM OMRÅDET:

Förbättra förutsättningar och villkor för att organisera och utföra arbete för olika anställnings- och arbetsformer

Utveckla organisation och ledarskap i syfte att förbättra arbetsvillkor och effektivitet

Utveckla och anpassa den digitala tekniken för ett effektivt och flexibelt arbetsliv anpassat till människors villkor och behov

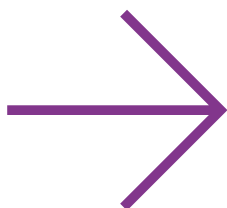
UTMANING 3

Att åstadkomma ett hälsofrämjande arbetsliv

Att skapa ett hälsofrämjande arbetsliv över hela yrkeskarriären blir alltmer centralt och är ett viktigt kunskapsområde. Inte minst på grund av de demografiska förändringar vi ser, förväntningen om ett förlängt arbetsliv och utvecklingen av sjukfrånvaron.

Det är en utmaning att åstadkomma ett hälsofrämjande arbetsliv.

FÖLJANDE DELUTMANINGAR HAR IDENTIFIERATS INOM OMRÅDET:

Skapa förutsättningar för att kunna arbeta under hela yrkeskarriären

Minska förekomsten av hot, våld och trakasserier i arbetslivet

Minska skadlig fysisk belastning och hälsovådlig kemisk exponering i arbetsmiljön

Minska de psykosociala riskerna i arbetsmiljön

Säkra en effektiv implementering av kunskap om arbetsmiljö

Hur ser forskningen på området ut i Sverige?

För att få en bild över trender inom arbetslivsforskningen och vilken inriktning den pågående forskningen har, genomfördes en kartläggning av de forskningsansökningar inom arbetslivsområdet som skickats in till forskningsfinansiärer under 2017. Även pågående forskningsprojekt studerades.

KARTLÄGGNINGEN GER EN BILD över trender inom arbetslivsforskningen och vilken inriktning den pågående forskningen har. Totalt inkom 1 055 forskningsansökningar till de medverkande finansiärerna under 2017. Det finns 531 pågående forskningsprojekt (alla typer av stödformer) som har beviljats totalt 1,89 miljarder kronor.

Kartläggningen visar bland annat att många av projektledarna som söker och har fått finansiering, har disputerat de senaste 15 åren. Kvinnor är i majoritet bland dem som söker och även bland dem som beviljas forskningsmedel.

DET STÖRSTA FORSKNINGSSÄMNET på arbetslivsområdet är samhällsvetenskap följt av medicin och hälsovetenskap. Kartläggningen visar också att mängden forskningsansökningar under 2017 var relativt jämnt

fördelad mellan de tre huvudområdena arbetsmiljö, arbetsmarknad och arbetsorganisation. Arbetsmiljö är det huvudområde med flest pågående projekt, tätt följt av arbetsorganisation och arbetsmarknad.

DEN RELATIVT JÄMNA FÖRDELNINGEN tyder på att det finns aktiva forskare inom hela det arbetsvetenskapliga forskningsfältet.

Det största forskningsämnet på arbetslivsområdet är samhällsvetenskap

Forskning om utmaningarna

Forte har också tittat på hur pågående forskningsprojekt och de forskningsansökningar som gjordes under 2017 kopplar till de utmaningar som listades tidigare. På så sätt kan särskilda satsningar göras och forskningen ge ett tydligt mervärde.

Prioriterade utmaningar i arbetslivet där det behövs mer forskning är bland andra:

- Förbättra förutsättningar och villkor för att organisera och utföra arbete för olika anställnings- och arbetsformer.
- Minska förekomst av hot, våld och trakasserier i arbetslivet.
- Anpassa arbetslivet till de demografiska förändringarna och skapa förutsättningar för hållbart arbetskraftsdeltagande.
- Öka inkluderingen av underrepresenterade grupper i arbetslivet, med fokus på arbetsplatser och arbetsgivares roll.

Vad kommer programmet att erbjuda?

Den forskning som finansieras inom programmet ska ta fram kunskap och innovationer som kan användas för att möta och lösa utmaningarna som finns på området på ett framgångsrikt sätt.

FÖR ATT STÄRKA FORSKNINGEN och bygga upp forskningsmiljöer inom områden med en begränsad omfattning av pågående forskning kommer **programstöd** att utlysas.

Projektbidrag kommer att utlysas för att stödja uppbyggnaden inom områden där kapaciteten bedöms som lägre och för att diversifiera och sprida möjligheterna till forskning till olika lärosäten och forskare.

Nätverksbidrag kommer att användas för att öka samordningen inom fältet och stimulera internationalisering. Nätverk fungerar som mötesplatser för både mer och mindre etablerade forskare, och ska främja samverkan inom de aktuella områdena.

Andra bidragsformer kan bli aktuella inom områden med särskilda förutsättningar och med annan inriktning än vad som är vanligt på Forte.

TVÄR- OCH FLERVETENSKAP är ett krav som kommer att lyftas fram i utlysningarna inom programmet, liksom internationalisering och kompetensöverföring mellan mer och mindre etablerade forskare. Ett annat krav gäller spridning och nyttiggörande av forskningsresultat.

FORTE KOMMER ARBETA AKTIVT med att kommunicera och lyfta fram de forskningsresultat som kommer fram inom programmet. Det kommer bland annat att ske genom kommunikationsinsatser i form av workshoppar, enkäter, intervjuer, seminarier och dialogmöten med nyckelpersoner inom området.

Forte kommer också att verka för ökad dialog mellan bland andra forskare, lärosäten och arbetsmarknadens parter.

Tvär- och flervetenskap är ett krav som kommer att lyftas fram i utlysningarna inom programmet

www.forte.se